

ประโยค ป.ธ.๕
แปล ไทยเป็นมคธ
สอบ วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

๑. พระบาลีว่า อทุกขมสุข ความว่า ฉนนี้ ชื่อว่า ไม่มีคามทุกข เพราะไม่มีทุกขเวทนา ชื่อว่า ไม่มีคามสุข เพราะไม่มีสุขเวทนา ฯ ในฉนนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงเวทนาที่ ๓ อันเป็นปฏิปักษ์ต่อสุขเวทนาและทุกขเวทนา ด้วยคำนี้ มิใช่ทรงแสดงเพียงความไม่มีแห่งคามทุกขและความสุข ฯ ธรรมดาเวทนาที่ ๓ ท่านเรียกว่า อทุกขมสุขเวทนา บ้าง ว่า อุเบกขาเวทนา บ้าง ฯ เวทนาที่ ๓ นั้น บัณฑิตพึงทราบว่ามีคามเสวยอารมณ์ผิดไปจากอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์เป็นลักษณะ มีคามเป็นกลางเป็นรส มีอาการปรากฏไม่ขัดเป็นปัจจุปัฏฐาน มีคามดับสุขเวทนาเป็นปทัฏฐาน ฯ พระบาลีว่า อุเปกขาสติปาริสุทธิ แปลว่า มีความบริสุทธิ์แห่งสติอันอุเบกขาเวทนาให้เกิดแล้ว ฯ เพราะว่า ในฉนนี้ สติบริสุทธิ์อย่างดี ฯ ก็แล ความบริสุทธิ์แห่งสตินั้นอันใด ความบริสุทธิ์แห่งสตินั้น อันอุเบกขาเวทนาทำแล้ว มิใช่ธรรมอย่างอื่นทำแล้ว ฯ เพราะฉะนั้น ฉนนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า มีความบริสุทธิ์แห่งสติอันอุเบกขาเวทนาให้เกิดแล้ว ฯ แม้ในวิภังค์ก็กล่าวไว้ว่า สตินี้เป็นธรรมชาติเปิดเผยแล้ว บริสุทธิ์ ผุดผ่อง เพราะอุเบกขาเวทนานี้ เพราะฉะนั้น ฉนนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่า มีความบริสุทธิ์แห่งสติอันอุเบกขาเวทนาให้เกิดแล้ว ฯ ก็ ความบริสุทธิ์แห่งสติในฉนนี้ ย่อมมีเพราะอุเบกขาเวทนาใด อุเบกขาเวทนานั้น โดยความหมาย บัณฑิตพึงทราบว่ามีตรมัสถัตตดา ฯ อนึ่ง ในฉนนี้ มิใช่ว่าสติอย่างเดียวเท่านั้นที่บริสุทธิ์เพราะอุเบกขาเวทนานั้น ที่แท้ แม้สัมปยุตธรรมทั้งปวง ก็พลอยบริสุทธิ์ไปด้วย ฯ

๒. ก็ ในพระบาลีว่า สราค วา จิตตํ เป็นต้น มีอรรถาธิบายความว่า จิตที่สพรคตด้วยโลภมูล ๘ ดวง พึงทราบว่า จิตมีราคะ ฯ จิตที่เหลือ คือ กุศลจิต

และอัพยาทจิตที่เป็นไปในภูมิ ๔ ฟังทราบวา จิตปราศจากราคะ ๑ ส่วนจิต ๔ ดวง เหล่านี้ คือ โทสมูลจิต ๒ ดวง จิตที่สัมปยุตด้วยวิจิกิจฉาเจตสิก และจิตที่สัมปยุตด้วยอุทธัจจเจตสิก รวม ๒ ดวง ไม่รวมเข้าในทุกระนี้ ๑ แต่พระเถระบางพวกก็รวมแม้จิตทั้ง ๔ ดวงเหล่านั้นเข้าไว้ด้วย ๑ อนึ่ง โทสมูลจิต ๒ ดวง ชื่อว่า จิตมีโทสะ ๑ กุศลจิตและอัพยาทจิตที่เป็นไปในภูมิ ๔ แม้ทั้งหมด ฟังทราบวา จิตปราศจากโทสะ ๑ อกุศลจิต ๑๐ ดวงที่เหลือ ไม่รวมเข้าในทุกระนี้ ๑ แต่พระเถระบางพวกก็รวมแม้อกุศลจิต ๑๐ ดวงเหล่านั้นเข้าไว้ด้วย ๑ ก็ ในทุกระนี้ว่า สโมห์ วิตโมห์ มีอธิบายความดังต่อไปนี้ ๑ โดยนัยเฉพาะตน จิตที่สหระคตด้วยวิจิกิจฉาเจตสิก และจิตที่สหระคตด้วยอุทธัจจเจตสิก ๒ ดวง ฟังทราบวา จิตมีโมหะ ๑ ก็ เพราะโมหเจตสิก เกิดมีในอกุศลจิตทุกดวง อกุศลจิตแม้ทั้ง ๑๒ ดวง ฟังทราบวา จิตมีโมหะ ๑ จิตที่เหลือ ฟังทราบวา จิตปราศจากโมหะ ๑ จิตเป็นไปตามถิ่นเจตสิกและมีทรเจตสิก ฟังทราบวา จิตหดหู่ ๑ จิตเป็นไปตามอุทธัจจเจตสิก ฟังทราบวา จิตฟุ้งซ่าน ๑ รูปาวจรจิต (๑๕ ดวง) และ อรูปาวจรจิต (๑๒ ดวง) (รวม ๒๗ ดวง) ฟังทราบวา เป็นมหัคคตจิต ๑ จิตที่เหลือ ฟังทราบวา ไม่ใช้มหัคคตจิต ๑ จิตที่เป็นไปในภูมิ ๓ แม้ทั้งหมด ฟังทราบวา จิตที่มีธรรมที่ยิ่งกว่า ๑ โลกุตตรจิต (๔ ดวง) ฟังทราบวา อนุตตรจิต ๑

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ป.ธ.๕

แปล ไทยเป็นมคธ

พ.ศ. ๒๕๔๕

๑. อทุกขมสุขนฺติ ทุกฺขาภาเวน อทุกฺขํ สฺุขาภาเวน อสฺุขํ ฯ เอเตเนตฺต
ทุกฺขสุขปฏิปทฺษญฺตํ ตตฺถิยเวทํ น ทุกฺขสฺุขาภาวมตฺตํ ฯ ตตฺถิยเวทนา นาม อทุกฺขมสฺุขา
อุเปกฺขาติปิ วุจฺจติ ฯ สา อิกฺขณิกญฺจวิปริตานุภวณลกฺขณมา มหฺมตฺตรสา อวิภูตปจฺจุปฺปญฺจนา
สฺุขนิโรธปทฺฏจฺจนาติ เวทิตพฺพา ฯ อุเปกฺขาสติปาริสฺส
อิมสฺมี หิ ฌาเน สุปฺริสฺส
น อญฺเฌน ฯ ตสฺมา เอตํ อุเปกฺขาสติปาริสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
อุเปกฺขาย วิวฺหา โหติ ปฺริสฺส
อุเปกฺขาย เอตฺต สติยา ปาริสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
เกวลญฺเจตฺต ตาย สติเยว ปฺริสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส
(วิสุทธิมรรค ภาค ๑ ปรีชาสังขยนิเทศ หน้า ๒๑๔ - ๒๑๕)

๒. สราคํ วา จิตฺตฺนฺติอาทิสฺส ปน ฯ อญฺจวิธํ โลกสทฺทคํ จิตฺตํ สราคํ จิตฺตฺนฺติ
เวทิตพฺพํ ฯ อวเสสํ จตฺตุมิกํ กุสลาพฺยาภํ จิตฺตํ วิตราคํ ฯ เทว โทมนสฺสจิตฺตานิ เทว
วิจิกิจฺจุทฺธจฺจจิตฺตานิติ อิมานิ ปน จตฺตาริ จิตฺตานิ อิมสฺมี ทฺเเก สงฺคหํ น คจฺจนฺติ ฯ เกจิ
ปน เถรา ตานิปิ สงฺคณฺหนฺติ ฯ ทฺวิธํ ปน โทมนสฺสจิตฺตํ สทฺทคํ จิตฺตํ นาม ฯ สทฺทพฺมปิ
จตฺตุมิกํ กุสลาพฺยาภํ วิตราคํ ฯ เสสํ ทส อกุสฺสจิตฺตานิ อิมสฺมี ทฺเเก สงฺคหํ น
คจฺจนฺติ ฯ เกจิ ปน เถรา ตานิปิ สงฺคณฺหนฺติ ฯ สโมหํ วิตรโมหนฺติ เอตฺต ปน ฯ
ปาฏิปุคฺคณฺนเยน วิจิกิจฺจุทฺธจฺจสทฺทคทฺทวยเมว สโมหํ ฯ โมหสฺส ปน สทฺทพฺกฺสเลสุ
สมฺภาวโต ทฺวาทสวริณฺปิ อกุสฺสจิตฺตํ สโมหํ จิตฺตฺนฺติ เวทิตพฺพํ ฯ อวเสสํ วิตรโมหํ ฯ
ถีนมิทฺธานุคฺคํ ปน สงฺฆิตฺตํ ฯ อทฺธจฺจจฺจจฺจ วิภิจิตฺตํ ฯ ฐปาวารฐปาวจฺจ มหคฺคํ ฯ
อวเสสํ อมหคฺคํ ฯ สทฺทพฺมปิ เถวุมิกํ สจฺจจฺจจฺจ จ โลภจฺจจฺจ จ อนุจฺจจฺจ จ

(วิสุทธิมรรค ภาค ๒ อภิธานนิเทศ หน้า ๒๔๒)